

OB DVAJSETLETNICI

OB PRAZNOVANJU 20-LETNICE VIŠOKEGA ŠOLSTVA V MARIBORU SMO SE V UREDNIŠTVU ODLOČILI V TEJ PRILOGI SEZNANITI NAŠE BRALCE Z RAZVOJEM UNIVERZE TER POSAMEZNIH ŠOL. MATERIAL SMO POVZELI IZ PUBLIKACIJE 20 LET VIŠOKEGA ŠOLSTVA, ZDRUŽENEGA V UNIVERZO V MARIBORU, KI JO JE ZALOŽILA UNIVERZA V MARIBORU 1979. LETA

8. septembra 1959 je izvršni svet LRS s posebno uredbo določil Maribor za sedežna novo ustanovljene višje komercialne šole. Njej so na našo pobudo in s podporo republiških forumov sledile še višja tehniška, višja agronomska, višja pravna in višja stomatološka šola ter pedagoška akademija. Tako je postal Maribor s šestimi visokoškolskimi zavodi močno visokoškolsko središče. Na osnovi doseženih rezultatov in po temeljnih pripravah smo 18. septembra 1975 slovesno razglasili univerzo v Mariboru. O nastanku in razvoju mariborskega visokoškolskega središča smo obširno pisali v publikaciji, ki smo jo izdali pred štirimi leti ob slovesni razglasitvi univerze v Mariboru, zato se bomo tokrat omejili le na nekaj najpomembnejših ugotovitev.

Visoko šolstvo v Mariboru je začelo delovati v času poizkusa temeljitejše vsebinske in organizacijske reforme visokega šolstva v Jugoslaviji, ki je bila spodbujena z ugotovitvijo, »da so v visokem šolstvu izostale nujne spremembe, ki bi ga bile spravile v sklad z našim splošnim družbenim, gospodarskim, političnim in materialnim razvojem«. V republiškem izvršnem svetu so prisluhnili argumentiranim pobudam Maribora za ustanovitev visokoškolskih organizacij, hkrati pa so menili, da bodo z ustanovitvijo visokoškolskih zavodov v Mariboru pospešili reformo tudi na ljubljanski univerzi. Prav tej konkurenčni poziciji je pripisati, da v primeri z ostalimi matičnimi nacionalnimi univerzami ljubljanska v Mariboru ni ustanovila nobenega oddelka ali fakultete. Visoko šolstvo v Mariboru se je ustanovilo in potem nadalje razvijalo povsem samostojno, samorastniško, zvesto sledeč temeljnim načelom takratne reforme, ki jih je dopolnjene prevzela v celoti sedanja zasnova reforme usmerjenega izobraževanja.

V mariborskem visokem šolstvu smo izhajali iz načela: ne more biti dobra in uspešnega šolanja strokovnih kadrov brez tesne povezanosti z gospodarskimi organizacijami in drugimi porabniki. Prve učne programe so izdelali strokovnjaki iz prakse skupno z učitelji, ki so prav tako prišli iz vrst uspešnih gospodarstvenikov. Zvesti temu načelu smo vseh dvajset let sproti preverjali ustreznost študijskih programov ter jih prilagajali razvoju stroke in potrebam prabnikov. Naši učni načrti zato niso zastareli.

Novo ustanovljene višje šole smo zasnovali na reformnem principu interznosti in stopnjevanosti študija ter ostali temu zvesti kot edino visokoškolsko središče v Jugoslaviji do današnjih dni. Pri tem smo višje šole vedno opredljevali kot prvo stopnjo visokoškolskega študija in v zvezi s tem vztrajno branili njihovo pravico do raziskovalnega dela ter zahtevali od učiteljev razen reelekcije tudi, da obogatijo svoje izkušnje iz prakse s sistematičnim študijem teoretično in si pridobivajo akademske nazive magistratov in doktorjev znanosti. Vedno smo menili, da mora biti pedagoško delo visokoškolskega učitelja zasnovano na najnovejših izsledkih in lastnem raziskovalnem delu. Takšni usmerjenosti je pripisati, da je v preteklem študijskem letu sodelovalo v pedagoškem procesu 123 doktorjev znanosti in 97 magistratov ter specialistov, kar je največ od vseh mlajših univerz v Jugoslaviji; da imamo med vsemi univerzami edini opredeljeno stopnjevanje študija kot organizacijski princip; da odhaja večina diplomantov prve stopnje na delo, kjer se dobro uveljavljajo; da nismo formirali v okviru univerze fakultet, temveč visoke šole.

V nasprotju s tistimi, ki so študij ob delu in iz dela ocenili kot koncesijo primitivnosti, smo v Mariboru dojeli njegov izredni družbeni pomen ter z organi-

zacija raznih oblik študijske pomoči približali visokoškolski študij zaposlenim. To pa je za mnoge delovne organizacije pomenilo edino dejansko možnost za izboljšanje njihove poklicne strukture. Ves čas so predstavljali študentje ob delu večino naših študentov, s tem pa smo že uresničevali tudi sedanjo reformno zahtevo, da naj postane študij ob delu prevladujoča oblika visokoškolskega študija.

Doslej je na visokoškolskih delovnih organizacijah, združenih v univerzo v Mariboru, diplomiralo skupaj 17.500 študentov, od tega 52 % študentov ob delu in iz dela. Prvo stopnjo je končalo 16.000 študentov, drugo stopnjo 1500, tretjo stopnjo — magisterij si je pridobilo 38 kandidatov. Univerza je promovirala tri doktorje, medtem ko je 21 doktoratov v postopku. V zadnjih letih diplomira povprečno po 1800 študentov. Naši diplomanti prve stopnje ob delu predstavljajo 58 % tovrstnih diplomantov v SR Sloveniji. Po strokah je med diplomanti 5500 ekonomistov in diplomiranih ekonomistov, 3700 inženirjev in diplomiranih inženirjev strojništva, elektrotehnike, gradbeništva in kemijske tehnologije, 714 inženirjev agronomije, 3534 organizatorjev dela, 1632 pripravnikov in 2223 predmetnih učiteljev. Dve tretjini diplomantov sta doma iz Štajerske. Naši diplomanti so bistveno obogatili poklicno strukturo in pomembno prispevali h gospodarskemu in splošno družbenemu razvoju v Sloveniji, posebej v severovzhodni Sloveniji, ki bi bila brez njih v razvoju v še večji zamudi.

Diplomanti pa niso edini prispevek naše univerze združenem delu. Učitelji in študenti se vedno bolj vključujejo tudi z raziskavami v razreševanje aktualnih problemov organizacij združenega dela, še posebej gospodarstva. Tu so še velike možnosti sodelovanja.

Že teh nekaj uvodnih ugotovitev in podatkov prepričljivo govori, kako pomembna in daljnovidna je bila za Slovenijo, in še posebej za njen vzhodni del, ustanovitev višjih šol v Mariboru. Bolj celostno govori o tem vsebina publikacije.

Za nami je dvajset let delovanja visokoškolskih delovnih organizacij v Mariboru. To je bilo dvajset let nesebičnih iskanj, naporov in prizadevanj, kako uveljaviti napredne tendence v visokoškolskem študiju, kako ohraniti doseženo pred napadi negativnega tradicionalizma. Bili smo zvesti izvajalci reformnih načel in si pri tem prizadevali, da bi delovalo visoko šolstvo v Mariboru v skladu z enotnimi idejnimi osnovami in razredno usmeritvijo samoupravne socialistične družbe, da bi bilo obrnjeno k naši stvarnosti in se odzivalo na družbena dogajanja. Zeleni smo oblikovati socialistično in usmerjeno strokovno inteligenco. Naše pozitivne izkušnje pri graditvi nove univerze smo zadnja leta ustvarjalno prispevali pripravam za uresničitev reforme sedanjega srednjega in visokega šolstva v enotno usmerjeno izobraževanje. Sami smo nekatere njene poglavitne zahteve in uveljavljanje sedanjih reformnih idej v praksi, saj zaradi posebnosti našega razvoja reforme visokega šolstva šole ne začenjamo, temveč jo nadaljujemo in poglabljamo.

V teh dvajsetih letih nam pri ustvarjanju nove univerze ni bilo nič podarjeno, vse smo si morali priboriti, ustvariti s trdim delom. Toda to, kar je ustvarjeno, je bilo vredno naporov, saj je nedvomno koristno in pozitivno. Zato so lahko na dvajset let dela in bojev, na sedanjo organizacijo in vsebino univerze v Mariboru ponosni vsi, ki so k doseženemu prispevali, in ni jih malo. Vsem smo dolžni našo iskreno zahvalo in priznanje.

SVEČANO LISTINO KOT NAJVEČJE PRIZNANJE UNIVERZE V MARIBORU SO PREJELI:

zveza društev inženirjev in tehnikov v Mariboru, Društvo ekonomistov v Mariboru, gospodarska zbornica Slovenije, občinska konferenca SZDL Maribor, komanda garnizona Maribor, Delavska univerza v Postojni, SOZD ELKOM Maribor, SOZD ISKRA Kranj, Združena industrija motornih vozil TAM Maribor, univerzitetna konferenca ZSMS Maribor, KUD Študent Maribor, študentski list KATEDRA in občina Maribor

Zlato plaketo univerze so prejeli:
Sergej Kraigher, Miha Marinko, dr. Joža Vilfan, Ančka Kuhar, Jože Tramšek, prof. Albert Struna, akad. prof. dr. Janez Milčinski, prof. dr. Slavko Hodžar, dr. Danilo Požar, dr. Vladimir Bračič, Josip Butinar, dr. Rudi Crnkovič, dr. Tine Lah, Milivoj Raič, France Venturini, dr. Bogdan Volavšek.

Srebrno plaketo univerze so prejeli:
Stojan Perharc, Borut Maister, Adolf Derganc, Miran Potrč,

Aleksander Sterger, dr. Mirko Čeh, dr. Osto Durjava, dr. Ilja Jurančič, dr. Tonka Jurejevčič, dr. Ciril Mikl, dr. Vojko Ozim, Dr. Bruno Stiglic, dr. Vanek Šiftar, dr. Danilo Vezjak, Dušan Zavadlav, dr. Lujo Polanec, Janko Kuster, dr. Bruno Hartman, dr. Matjaž Mulej, Jože Zagožen, Miroslav Rebernik, Mednarodni klub prijateljev.

Za izjemen uspeh pri študiju in pri družbenopolitični ter samoupravni aktivnosti prejmejo zlato znak univerze naslednji študenti:

Alfred Černec, Jožica Hambrož, Irena Kenda, Bojana Korošec, Zvonka Pangerc, Bojana Vidic, Bojan Alatič, Andrej Kepe, Stojan Kravanja, Zdravko Kravanja, Vlado Markež, Janaz Poorelc, Majda Vravnik, Marija Lesjak, Aleksander Leš, Ruža Leš, Jana Novak, Majda Rojc, Jože Šmigoc, Jasna Božičnik, Marjan Fekonja, Rudolf Krebl.

VISOKA EKONOMSKO KOMERCIALNA ŠOLA MARIBOR

Ko je bila julija 1959 ustanovljena višja komercialna šola v Mariboru, so bili podani temelji za razvoj višjega šolstva v Mariboru. Višjo komercialno šolo je ustanovila ljudska skupščina LRS s sprejemom zakona o višji komercialni šoli, 2. julija 1959 (Ur. list 22-133/59), z uredbo o višji komercialni šoli je izvršni svet ljudske skupščine LRS določil šoli sedež v Mariboru (Ur. list LRS št. 29-154/59). Z zakonom, ki ga je sprejela ljudska skupščina LRS 16. 3. 1962, je bila šola preimenošana iz višje komercialne šole v visoko ekonomsko komercialno šolo (Ur. list LRS št. 9—52/62). Skupščina SR Slovenije je na zasedanju 10. 4. 1969 z zakonom o visoki ekonomsko komercialni šoli preosnovala Višjo ekonomsko komercialno šolo v visoko ekonomsko komercialno šolo Maribor (Ur. list LRS št. 14—107/69). Šola je takoj organizirala podiplomski študij, s posebnim zakonom pa je dobila tudi pravico podeljevanja doktoratov znanosti.

Razvoj šole v preteklih dvajsetih letih karakterizira izredna dinamičnost v izobraževalnem delu ter močna angažiranost v raziskovalni dejavnosti.

Med osnovnimi dejavniki razvoja visoke ekonomsko komercialne šole so bili najpomembnejši izredni napor člani njenega kolektiva, od priprav za ustanovitev pa vse do današnjega dne. Vsa prizadevanja so vedno izhajala iz poslušanja, ki so ga člani kolektiva imeli za potrebe združenega dela. Za šolo je bilo že od vsega začetka značilno, da je sledila utripu združenega dela in da je pri oblikovanju svojih učnih načrtov ter programov izhajala iz spoznanja, da potrebuje združeno delo specializirane kadre točno določenih profilov. Dinamika razvoja izobraževalnega procesa ter ustanavljanje in razvoj posameznih smeri so bili prilagojeni profiliranju ekonomistov, kakršne je potrebovalo združeno delo. Impulzi in zahteve so prišli vedno iz združenega dela, šola pa je zmeraj našla zanje posluh in razumevanje.

Temeljni cilji politike šole, slediti potrebam in željam združenega dela, so se kazali v nenehnem izpolnjevanju učnih načrtov in učnih programov, angažiranju novih moči v pedagoškem procesu kot tudi v širjenju prostorskih kapacitet. Istočasno je naraščalo tudi število občanov, ki so se želeli izobraževati na naši instituciji, bodisi na I. ali II. stopnji, bodisi na podiplomski ali doktorski stopnji.

Vzporedno s stopenjskim študijem so se razvijale tudi svetovalna dejavnost šole ter razne oblike permanentnega izobraževanja. Dinamika v delu šole pa ni značilna samo za prva leta, marveč za vseh 20 let njenega obstoja. Izredno hiter razvoj ekonomske znanosti zadnjih desetletij nasploh, posebej pa še v naši družbenoekonomski ureditvi, postavlja pred vsak vzgojno izobraževalno institucijo zahteve nenehnega prilagajanja novim metodam ter kriterijam ocenjevanja ekonomskih dognanj in odločitev, ki včasih obračajo na glavo nekatere še tako trdne teorije. Zato so nenehne spremembe in dopolnitve v delu šole ne samo odsev dosedanjega stanja, temveč bodo potrebne tudi v bodoče.

Vzporedno z razvojem posameznih disciplin na šoli je šel tudi razvoj učnega kadra. Za visoko ekonomsko komercialno šolo je značilno, da si je morala svoj učni kader izoblikovati sama, ne samo v strokovnem smislu, temveč tudi v vzgojnem. Izhajajoč iz spoznanja, da naj pedagoški delavec ne bo samo strokovnjak, ki mladega človeka strokovno izobražuje, ampak naj bo tudi vzgojitelj, je šola izboru pedagoških delavcev posvečala veliko pozornost. Osrednja naloga naše samoupravne družbene skupnosti. To pa je pomembna naloga, ki je bila nenehno prisotna v kadrovski politiki naše šole.

Na visoki ekonomsko komercialni šoli je ves čas prevladovalo prepričanje, da ni možno kvalitetno pedagoško delo brez znanstvenega udejstvovanja pedagoških delavcev. Pedagoški proces brez znanstveno in teoretično utemeljenih doganj ne more dati tistih rezultatov, ki jih potrebuje našasodobna družbena ureditev v visokanju novih poti. Zato ne smemo prezreti pomena raziskovalne dejavnosti za pedagoški proces. Raziskovalna dejavnost pa je seveda pomembna tudi za gospodarsko prakso. Razvoj ekonomske misli na visoki ekonomsko komercialni šoli je zato vedno temeljil na ustrezni fundamentalni ter aplikativni-raziskovalni dejavnosti. Uporabnost izsledkov v praktične namene je, brez dvoma, ena pglavitnih nalog in ciljev raziskovalne dejavnosti, in prav to je bilo pedagoško raziskovalnemu kadru nenehno vodilo v njegovem raziskovalnem prizadevanju. Rezultati te raziskovalne dejavnosti so razvidni iz mnogih knjig, publikacij, člankov, razprav in drugih del, ki so jih pedagoško raziskovalni delavci pri-

pravili za potrebe teorije in prakse. Posebej je potrebno omeniti tudi svetovalno delo v organizacijah združenega dela, ki predstavlja najtesnejšo vez med teorijo in prakso, njeni učinki pa koristno delujejo v obeh smereh. V nasprotnem primeru se preverjajo teoretične misli in prenašajo osnovne teoretične postavke v združeno delo, prav tako pa deluje praksa na oblikovanje teorije.

Taka povezanost je posebej pomembna v naši družbenoekonomski ureditvi, kjer moramo izoblikovati svojo lastno teorijo in prakso.

Na področju izobraževanja kadrov se visoka ekonomsko komercialna šola ni osredotočila samonarednodelozrednimi študenti. Razvilajevrsto oblik izobraževalnega dela, ki so se pokazale koristne in omogočile tako ali drugače izobraževati kadre združenega dela. Na prvem mestu je treba omeniti delo s tistimi študenti, ki so zaposleni in si želijo pridobiti ustrezno visokošolsko izobrazbo. Gre za študente ob delu, ki jih je bilo na šoli vedno več kot rednih študentov. Da bi se jim šola lahko približala, je po vsej Sloveniji, organizirala mrežo centrov in sekcij, na katerih so predavanja, konsultacije ter preizkusi znanja. Po tej obliki dela s študenti je bila šola znana od vsega začetka svojega obstoja, čeprav je močno obremenjevalo pedagoški in administrativni kader na šoli. Visoka ekonomsko komercialna šola je znana tudi po najrazličnejših oblikah permanentnega izobraževanja. Cilj splošnih, posebnih in podiplomskih seminarjev ter posvetovanj je že zaposlenim posredovati nova spoznanja na področju ekonomske teorije in prakse.

Seveda pa šola ne bi mogla opravljati svojih nalog, če ne bi imela na voljo ustreznih prostorov. Prvotna zgradba je kaj kmalu postala pretesna, zato je bila leta 1974 zgrajena nova, moderna in funkcionalna zgradba, ki v celoti omogoča sodoben pedagoški in raziskovalni proces. V tej zgradbi je lociran tudi računalnik, ki rabi pedagoškim raziskovalnim namenom. Vsi razpoložljivi prostori in naprave tvorijo celoto, kar omogoča šoli izobraževanje ustreznih profilov ekonomskih kadrov in ustrezno raziskovalno delo za združeno delo. Pri tem je treba poudariti, da so rezultati investicijske dejavnosti, zaradi nje pa tudi uspehi pedagoškega in znanstvenoraziskovalnega dela visoke ekonomsko komercialne šole v veliki meri posledica sodelovanja in podpore združenega dela.

Visoka ekonomsko komercialna šola je razvila tesno sodelovanje z vrsto domačih in tujih sorodnih visokošolskih institucij. V Jugoslaviji so to vse ekonomske fakultete, predvsem pa ekonomska fakulteta v Zagrebu, ekonomska fakulteta Borisa Kidriča v Ljubljani, ekonomska fakulteta v Banjaluki, ekonomska fakulteta v Kragujevcu, ekonomska fakulteta v Splitu in fakulteta za informatiko v Varaždinu. V tujini pa je predvsem pomembno sodelovanje z visoko šolo za ekonomijo v Berlinu, ekonomsko komercialno fakulteto v Trstu, fakulteto za ekonomske in socialne vede v Linzu ter v zadnjem času s fakulteto za ekonomske in socialne vede v Augsburgu. Sodelovanje z navedenimi visokošolskimi institucijami temelji na izmenjavi pedagoških delavcev, na znanstvenem sodelovanju, organiziranju skupnih simpozijev, strokovnem izpolnjevanju in na podiplomskem študiju pedagoških raziskovalnih delavcev. Zahvala gre predvsem tistim domačim in tujim visokošolskim institucijam, ki so nam pomagale ter na ta ali oni način prispevale k rasti in razvoju šole.

Z ustanovitvijo univerze v Mariboru je visoko šolstvo na področju severovzhodne Slovenije dobilo zaokroženo celoto, v kateri ima tudi visoka ekonomsko komercialna šola svoje mesto. Mnogo skupnih problemov mariborskih visokošolskih zavodov rešujemo in lahko hitreje realiziramo znotraj univerze. Univerza je bila pobudnik mnogih akcij, nekaterih pa brez nje ne bi mogli izpeljati. Zato je njen obstoj nujen in istočasno tudi zagotovilo, da bodo mariborski visokošolski zavodi, združeni v univerzo, enotno reševali tudi svoje bodoče probleme.

VIŠJA PRAVNA ŠOLA MARIBOR

Ustanovitev drugega visokošolskega središča v Sloveniji je bila sestavni del splošnih prizadevanj za pospešeni razvoj manj razvitih območij v severovzhodni Sloveniji. V teh območjih je občutno primanjkovalo tudi pravno izobraženih kadrov, zato je skupščina SR Slovenije 1960. leta sprejela zakon o ustanovitvi višje pravne šole v Mariboru, s čimer je šola postala članica združenja mariborskih visokošolskih zvdov. Ustanovitveni zakon določa, da je višja pravna šola samostojen samoupravni visokošolski zavod za pravne in z njimi povezane družbene znanosti, ki vzgaja in izobražuje strokovnjake s pravno izobrazbo na višji stopnji. Po uspešnem desetletnem delovanju višje pravne šole je skupščina SR Slovenije ugotovila, da je šola sposobna razvijati tudi znanstveno-raziskovalno delo. Z zakonom ji je naložila, naj se poleg vzgojno izobraževalne dejavnosti ukvarja tudi z znanstvenoraziskovalnim delom.

Višja pravna šola je začela vzgojno izobraževalno delo v študijskem letu 1960/61 z izdatno pomočjo več učiteljev pravne fakultete v Ljubljani, medtem ko je jedro pedagoških delavcev sestavljalo 6 redno zaposlenih učiteljev.

S spremembo statuta višje pravne šole leta 1975 je bila funkcija individualnega poslovodnega organa preimenovana v »dekan« šole.

Vzgojno izobraževalno delo je skrajno temeljilo povsem na programu pravne fakultete v Ljubljani, vendar prilagojenem za prvostopenjski visokošolski študij pravnih in drugih družboslovnih ved.

V prvem študijskem letu se je vpisalo na višjo pravno šolo 28 rednih študentov in 249 študentov ob delu. Število obeh kategorij študentov, rednih in ob delu, se je skorajda vsako leto povečalo; posebno hitro je naraščal vpis študentov ob delu. Višja pravna šola je, podobno kot druge visokošolske organizacije, združene v mariborsko univerzo, prizadevno razvijala študij ob delu. Uvedla ga je že na začetku svojega delovanja in ga vseskozi krepila, kar pomeni njeno vraščanje v združeno delo. S tem se razvijajo prvine bolj ali manj neposredne menjave med gospodarsko in izobraževalno sfero, saj organizacije združenega dela čedalje bolj kadrujejo svoje delavce za študij na višji pravni šoli. V šolskem letu 1978/79 se je vpisalo v 1. letnik 244 rednih študentov in 603 študentje ob delu, za katere organizira višja pravna šola skupaj z delavskimi univerzami vzgojno izobraževalni proces v več študijskih središčih: v Mariboru, Celju, Ljubljani in Postojni. V sedanjem študijskem letu je v obeh letnikih vpisanih 1078 študentov, med njimi je rednih 328 in 750 študentov ob delu.

Višja pravna šola je organizirana kot enovita visokošolska delovna organizacija. Do leta 1973 je bilo v rednem delovnem razmerju 10 delavcev, med njimi 6 učiteljev, 3 administrativni in 1 tehnični delavec. Sedaj je zaposlenih 26 delavcev, med njimi 12 učiteljev, 9 administrativnih in 5 tehničnih delavcev. V vzgojno izobraževalnem procesu sodeluje še 13 pogodbenih učiteljev z visokošolskih delovnih organizacij mariborske in ljubljanske univerze ter stroovnjaki iz prakse.

V devetnajstih letih delovanja (do 31. marca 1979) je višja pravna šola izobrazila 1655 pravnikov, med njimi jih je redno študiralo 726 in 929 ob delu. Njeni diplomantje so zaposleni na vseh družbenih področjih, največ pa jih je zaposlenih v gospodarskih organizacijah združenega dela. S tem je višja pravna šola veliko prispevala k reševanju kadrovske težave, ki so bile in so še posebej občutljive na manj razvitih območjih, ter k izboljšanju socialne sestave študentov in pravnikov.

Napori delavcev in samoupravnih organov višje pravne šole so bili več let usmerjeni k reševanju prostorske in kadrovske problematike, oblikovanju študijsko programske in z njo povezane razvojne koncepcije šole, v zadnjih letih pa tudi v razvijanju ustvarjalnega sodelovanja z drugimi področji združenega dela. Šola je vse do lanskega leta delovala v neprimernih in utesnjenih prostorih. Ko ji je skupščina občine Maribor 1976. leta dodelila v

upravljanje zgradbo, v kateri sedaj deluje, je delovna skupnost višje pravne šole stavbo obnovila s sredstvi, ki jih je v veliki meri sama ustvarila zunaj sistema financiranja redne dejavnosti, deloma pa je za obnovo najela kredit. S preselitvijo v prenovljeno zgradbo je višja pravna šola dobila na voljo 2 veliki predavanici, več saminarskih učilnic, prostore za knjižnico in čitalnico, kabinete za učitelje in primernejše upravne prostore. S tem je zadovoljivo rešeno prostorsko vprašanje šole za daljši čas in so ustvarjeni prostorski pogoji za to, da bi lahko šola delovala kot popolna visokošolska delovna organizacija ter razvila celoten visokošolski študij prava.

Višjo pravno šolo so pestili kadrovski problemi toliko bolj zaradi tega, ker je snovala prehod na II. stopnjo. V tem času so med 12 učitelji v rednem delovnem razmerju 4 doktorji znanosti, 4 magistri, ki pripravljajo doktorske disertacije, večina drugih pa študira na III. stopnji in pripravlja magistrska dela. Skrb za lasten pedagoško-znanstveni razvoj, velika obremenjenost učiteljev s študijem ob delu sta med poglavitnimi razlogi za manjšo angažiranost večjega dela učiteljev na raziskovalnem področju. Čeprav šola doslej ni v večji meri razvijala raziskovalnega dela, sodeluje več učiteljev pri raziskovalnih projektih v drugih znanstvenoraziskovalnih organizacijah.

V zadnjih letih je šola vse bolj razvijala prvine neposredne menjave z združenim delom tudi tako, da je sama ali skupaj z drugimi raziskovalnimi in izobraževalnimi organizacijami priredila številne seminarje o različni samoupravno-pravi tematiki. Učitelji šole so imeli več kot 50 predavanj za pravne in druge delavce, ki jim je pravno znanje čedalje bolj potrebno za uspešno samoupravno delovanje, zlasti o tematiki, ki se nanaša na uredničenje zakona o združenem delu. Pomembna oblika sodelovanja z združenim delom so tudi seminarske naloge, še posebej študentov ob delu,

ki v svojih sestavkih povezujejo praktične izkušnje s teorijo. Zato so pogosti primeri, da uporabljajo organizacije združenega dela spoznanja študentov pri urejanju in razvijanju samoupravnih odnosov. Omeniti tudi velja, da je doslej 42 študentov, predvsem rednih, dobilo nagrado sklada Borisa Kidriča, kljub skromnim finančnim sredstvom, ki jih ima šola na voljo za financiranje teh del.

Preosnovanje višje pravne šole v popolno visokošolsko delovno organizacijo je bilo vrsto let med poglavitnimi nalogami delavcev in samoupravnih organov šole. Razvojni elaborat, ki je rezultat večletnega dela, je nastajal v sodelovanju z združenim delom in drugimi družbenimi dejavniki. Kljub temu sta gospodarska zbornica Slovenije in republiški komite za vzgojo in izobraževanje zavzela odklonilno stališče, da bi v Sloveniji obstajali in delovali dve istovrsti visokošolski delovni organizaciji, češ da ni tolikšnih potreb po pravnih s popolno visokošolsko izobrazbo. Ob tem velja poudariti večkrat ponovljeno mnenje iz javne razprave o razvojnem elaboratu, da bi bilo ob preudarni delitvi dela med istovrstnimi visokošolskimi delovnimi organizacijami družbeno smotno, da bi tudi v okviru druge slovenske univerze delovala popolna visokošolska delovna organizacija za pravne in z njimi povezane družbene znanosti. To ne bi vodilo k »inflaciji« kadrov s pravno izobrazbo, temveč prej k racionalizaciji študija, k izboljšanju socialne sestave študentov in pravnikov ter k temu, da bi imele organizacije združenega dela, druge organizacije in skupnosti v manj razvitih območjih več pravno izobraženih delavcev. V okoliščinah, ko je zaustavljen razvoj višje pravne šole, bo šola iskala možnosti za svoj razvoj v sistemu usmerjenega izobraževanja, razvijala bo raziskovalno delo in izpopolnjevala kvaliteto visokošolskega študija tako, da bodo njeni diplomantje teoretično in praktično kar najbolj usposobljeni za uspešno delo v družbeni praksi.

Današnja visoka tehniška šola je začela svojo vzgojno izobraževalno dejavnost kot višja tehniška šola. Ustanovljena je bila z zakonom o višji tehniški šoli v Mariboru, ki ga je sprejela skupščina SRS 26. novembra 1959. leta, s čimer so bili dani politično-pravni pogoji visokošolskega tehniškega izobraževanja v Mariboru.

Pobudo za ustanovitev visoke tehniške šole so dale mariborske gospodarske organizacije in strokovna združenja inženirjev in tehnikov. Potreba po takšni visokošolski ustanovi je bila imperativna. Dobrih deset let po osvoboditvi je Maribor dobil srednje tehniško šolo, ki je sicer sestavljala prepotrebni temelj tehniškega izobraževanja, toda na tem temelju je bilo nujno potrebno graditi naprej. Govorica statističnih podatkov je bila več kot jasna. Do 1960. leta je odstotek strokovnjakov z visokošolsko izobrazbo v mariborski industriji in gradbeništvu zdrknil ne samo pod slovensko, marveč tudi pod jugoslovansko poprečje. Tradicionalni šolski centri očitno niso mogli zagotoviti zadostnega števila tehniških kadrov z visokošolsko izobrazbo. Rešitev je bila samo ena: ustanovitev ustrezne višje šole, ki bo postavljena v mariborsko industrijsko okolje in najlažje ter najhitreje zadovoljevala pereče kadrovske probleme.

Svečano je bila odprta višja tehniška šola v Mariboru 5. marca 1960. leta. Te slovesnosti so je pol predstavnikov ljubljanske univerze, predstavnikov mariborskih družbenopolitičnih organizacij in članov republiškega IS udeležil tudi takratni predsednik izvršnega sveta Boris Kraigher, ki je v svojem pozdravnem govoru podčrtal, da je višja tehniška šola v Mariboru prvi korak na poti uvajanja trislovenskega univerzitetnega študija in da bo potrebno zastaviti vse sile, da bi čimprej razvili višje tehniško šolstvo v širokem obsegu.

Na podlagi zakona o visoki tehniški šoli je bil imenovan pripravljalni odbor za ustanovitev šole, ki je takoj objavil razpis za sprejem pedagoškega kadra in za vpis študentov v 1. letnik strojnega, elektrotehniškega in tekstilnega oddelka. Uspeh vpisa je presegel vsa pričakovanja: v letnik 1959/60 se je vpisalo 166 rednih študentov, medtem ko se je v letnik 1960/61, ko je bil prvi vpis zanje, vpisalo 745 študentov ob delu.

Učni načrti in programi so bili koncipirani in sprejeti ob dejavnem sodelovanju gospodarskih organizacij mariborskega industrijskega bazena in zveze inženirjev in tehnikov; tako je bil oblikovan profil prvostopenjskega inženirja.

Pouk na prvi stopnji visoke tehniške šole se je začel z letnim semestrom 1960. leta na oddelku za strojništvo, na oddelku za elektrotehniko in oddelku za tekstilno tehnologijo. Že v zimskem semestru istega leta pa sta pričela s poukom še kemijski in gradbeni oddelki. Tako je vzgojno izobraževalni proces zajel že 1960. leta tista območja tehnike, s katerimi se pedagoško in raziskovalno ukvarja še danes visoka tehniška šola.

Spočetka so bile velike težave z učnim kadrom. Primanjkovalo je zlasti učiteljev v rednem delovnem odnosu. Veliko razumevanje so takrat pokazale delovne organizacije, ki so dale svoje najboljše strokovnjake na voljo za pouk tudi med rednim delovnim časom; tudi ljubljanske fakultete so delno prisloščile na pomoč. Vendar pa si je morala šola v prvih letih svojega obstoja v glavnem pomagati s pogodbenim učnim kadrom, kar je sicer prispevalo k tesnejšemu povezovanju visoke tehniške šole z industrijskim zaledjem, in pa resno motilo pri sistematičnem organiziranju vseh dejavnosti na šoli.

Z dograjevanjem sistema visokega šolstva se je dograjevalo tudi samoupravljanje v visokošolskih izobraževalnih organizacijah in v okviru tega razumljivo tudi na višji tehniški šoli. Na podlagi zakona o visokem šolstvu iz leta 1969 je bil sprejet statut šole. V skladu z zakonom o presnovanju višje tehniške šole v visoko tehniško šolo in po uveljavitvi zakona o konstituiranju organizacij združenega dela in njihovem vpisu v sodni register 1973. leta je bilo potrebno statutarne določbe uskladiti s tema zakonoma; zato je zbor delovne skupnosti sprejel novi statut januarja 1974. leta.

Leto 1975 pomeni za visoko tehniško šolo samoupravno in organizacijsko prelomnico, saj so tega leta delavci in študenti sprejeli na svojih zborih sklepe o organiziranju štirih temeljnih organizacij visokošolskih organizacij združenega dela, in sicer: VTOZD za strojništvo, VTOZD za elektrotehniko, VTOZD za gradbeništvo in VTOZD za kemijsko tehnologijo. Na podlagi teh sklepov in v skladu z novim zakonom o visokem šolstvu iz leta 1975 so delavci in študenti visoke tehniške šole sprejeli januarja 1976. leta naslednje temeljne in statutarne splošne akte: statute visokošolskih temeljnih organizacij, samoupravni sporazum o združitvi temeljnih organizacij združenega dela v visokošolsko delovno organizacijo, statut šole in statut delovne skupnosti skupnih služb.

Ti samoupravni splošni akti so pomenili pravno podlago za novo samoupravno organiziranost na šoli, vendar jih je bilo tako zaradi lastnih izkušenj kot predvsem zaradi uveljavitve zakona o združenem delu iz 1976. leta potrebno nenehno dograjevati. Na referendumu decembra 1977. leta so bili sprejeti novi statuti VTO in VDO in novi samoupravni sporazum o združitvi, na referendumu marca 1978. leta pa spremembe in dopolnitve statotov VTO, ki usklajujejo določila glede petsemestrskega višješolskega študija.

Iz določil samoupravnih aktov tako VTO kot VDO jasno izhaja, da se je na visoki tehniški šoli razvijalo samoupravljanje tako, da so bili vanj zajeti tako delavci in študenti visoke tehniške šole kot tudi predstavniki družbene skupnosti oziroma uporabniki. Prav njihovo dejavno sodelovanje daje samoupravni organiziranosti na visoki tehniški šoli konkretno vsebino in ustrezno perspektivo.

Na vzgojno izobraževalni proces na visoki tehniški šoli je bistveno vplival novi zakon o visokem šolstvu, ki ga je ljudska skupščina SRS sprejela 1969. leta. Po stopenjskem študiju je bil zopet omogočen kontinuirani visokošolski študij. Tehniške fakultete v tradicionalnih univerzitetnih središčih, tudi v Ljubljani, so se oprijele te možnosti in skoraj izključno uvedle kontinuirani študij do diplomiranega inženirja, kar bi utegnilo preprečiti nadaljevanje študija našim diplomantom (po statističnih podatkih nadaljuje 20 % prvostopenjskih diplomantov visoke tehniške šole študij na 2. stopnji, 80 % pa se jih zaposli). Toda ta

VISOKA TEHNIŠKA

nevarnost je bila s smotno in obširno akcijo odstranjena, prvostopenjskim diplomantom visoke tehniške šole je bil še nadalje brez večjih zaprek omogočen prehod na druge tehniške fakultete. Zakon o visokem šolstvu iz 1969. leta je prav tako zahteval, da ne sme poprečna tedenska obremenitev študenta presegati 30 ur, medtem ko so učni načrti visoke tehniške šole temeljili na 35-urni tedenski obremenitvi. Vsebine in obsega učnega načrta ni bilo mogoče skriti z avtomatičnim odševanjem ur in predmetov, ker bi na ta način bistveno odkrili profil inženirja, ki ga je terjala industrija. Na podlagi obširne ankete, posvetovalni in dogovorov se je visoke tehniške šole odločila za podaljšanje pouka s štirih na pet semestrov. Tako je bil 1971. leta uveden 5. semester prvostopenjskega študija, toda kljub vsem bojaznim se je pokazalo, da je navidežno podaljšanje v resnici skrajšalo dejanski študij s 3 let in 6 mesecev na 3 leta in 1 mesec. Dodatni semester je namreč omogočil smotnejši pouk po letnikih, zlasti pa lažje izvajanje kurzne sistema, kar je seveda vplivalo na trajanje študija.

Leta 1971 je bil reorganiziran študij tekstilne tehnologije: ukinjen je bil samostojni tekstilni oddelki in priključen oddelku za strojništvo kot odsek; in prvih dveh semestrih sta učni načrt in program za vse študente oddelka enaka, v nadaljevanju študija pa upoštevata specifične predmete tekstilne tehnologije.

Zakon o preosnovanju višje tehniške šole v visoko šolo, ki ga je skupščina SRS sprejela 1973. leta, daje visoki tehniški šoli v Mariboru možnost vzgajanja in izobraževanja študentov na ravni visoke in podiplomske izobrazbe. Ta možnost spreminja visoko tehniško šolo postopoma v realnost v skladu s kadrovske in prostorske pogoje.

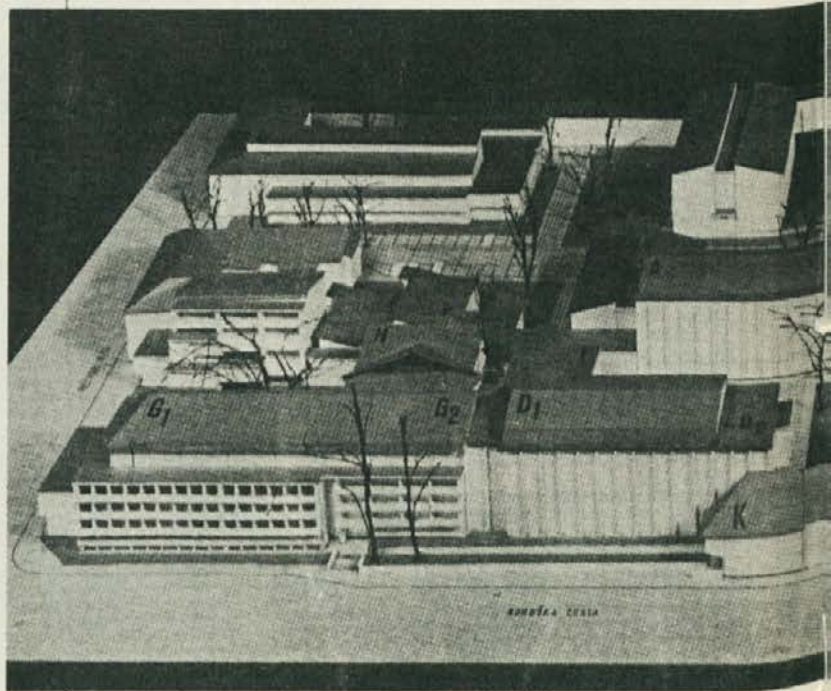
Jeseni 1973. leta so se študenti prvič vpisali v 3. letnik na strojništvo, jeseni 1975. leta v 3. letnik na elektrotehniko, gradbeništvo in kemijski tehnologiji in jeseni 1976. leta na tekstilno tehnologijo. Študij na 3. stopnji so začeli strojniki jeseni 1976. leta, elektrotehniki pa 1977. leta. Leta 1975 se je začel redni študij na dislociranih oddelkih za strojništvo in gradbeništvo v Celju.

Ves čas svojega obstoja je visoke tehniške šole organizirala študej tako za redne študente kot za študente ob delu. Prav študiju ob delu je bila namenjena posebna pozornost, zakaj ta študij omogoča in zagotavlja visoka tehniška šola s svojimi centri v Mariboru, Celju, Velenju, Kranju, Postojni, na Ravnah na Koroškem in v Murški Soboti za skoraj celotno SR Slovenijo. Do reorganizacije visokega šolstva v SR Hrvatski in SR Bosni in Hercegovini je bilo v študiju ob delu visoke tehniške šole vključeno precejšnje število študentov iz teh republik. Pri študiju so bili zlasti uspešni študenti iz Istre, ki so bili organizirani v študijskem centru pri Uljaniku v Puli.

V zvezi z organizacijo študija na visoki tehniški šoli je treba poudariti, da je šola dosledno uveljavila stopenjski sistem študija, tj. da omogoča tako kontinuirani študij kot prehod z višje na visoko stopnjo brez dodatnih pogojev.

Število študentov visoke tehniške šole je nenehno naraščalo: v prvem desetletju nad 300%; v študijskem letu 1978/79, ob dvajsetletnici šole, študira na visoki tehniški šoli Maribor skupno 1733 rednih študentov in 644 študentov ob delu (1. letnik). Diplomiralo pa je od ustanovitve šole do 15. 3. 1979 na 1. stopnji 3504 (višja izobrazba) in 147 kandidatov na 2. stopnji (visoka izobrazba); podatki zajemajo tako diplomante iz rednega študija kot študija ob delu. Na visoki tehniški šoli že nekaj let redno diplomira okrog 250 študentov.

Podatki o razdeljenosti naših študentov po občinah stalnega bivališča kažejo, da vzgaja visoka tehniška šola kadre ne le za Maribor in njegov najbližji okoliš, marveč za vso Slovenijo in ne samo zanjo. Največ diplomantov je razen

A ŠOLA MARIBOR

iz mariborske še iz celjske, murskosoboške, kranjske, ravenske in ljubljanske (Ljubljana—Center) občine, znatno število pa tudi iz lendavske občine. Prav tako izhaja znatno število diplomantov iz drugih jugoslovanskih republik, in sicer: in LR Hrvatske 712, iz SR Bosne in Hercegovine 72, iz SR Srbije 26, iz SR Črne gore 9, iz AP Vojvodine 3 in iz AP Kosmeta 1. Iz tujih držav, tu so zlasti zastopane neuvrščene dežele Afrike in Azije, je 61 diplomantov visoke tehniške šole.

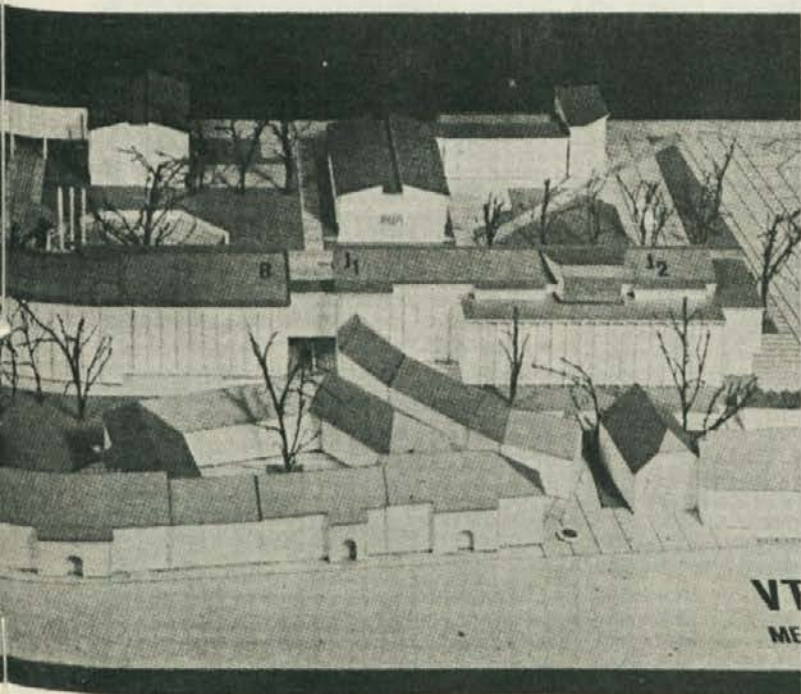
Za tako naraščajoče število študentov je bilo treba zagotoviti zadostno število učnega kadra. Pouk je začela visoka tehniška šola s 10 učitelji — zvečine pogodbenimi: 1. 4. 1979 je združevalo delo na visoki tehniški šoli skupno 158 pedagoških delavcev, od tega 99 rednih in 59 pogodbenih. Razmerje med rednimi in pogodbenimi delavci se nagiba v zadnjih desetih letih v korist rednih, kar je nedvomno ugodno, saj je omogočilo konsolidacijo vzgojno izobraževalnega procesa in organiziranje sistematičnega znanstvenoraziskovalnega dela. Na enega pedagoškega delavca pride 20 študentov, kar pa ne more biti zadovoljivo, če upoštevamo, da je še vedno dobra tretjina pedagoških delavcev pogodbenih, se pravi z bistveno zmanjšano učno obveznostjo.

Ker niso imeli študenti na voljo za študij ustreznih učbenikov in učnih pripomočkov v slovenščini, je visoka tehniška šola posvečala pozornost izdajanju študijske literature. Založniška dejavnost je potemtakem bila in je neobhodni sestavni del pedagoškega procesa na visoki tehniški šoli, ki je izdajala, zalagala in razmnoževala učbenike, učne pripomočke in druge publikacije za potrebe študentov, dopolnilnega izobraževanja in raziskovalne dejavnosti. Od 1960. leta je bilo izdanih 217 učbenikov in učnih pripomočkov; njihova skupna naklada znaša nad 120.000 izvodov. Pri pisanju teh učbenikov je sodelovalo 90 avtorjev. Skupna vrednost strojne opreme v razmnoževalnici, ki jo je visoka tehniška šola nabavila izključno z lastnimi sredstvi, je ob koncu 1978. leta znašala nad 1.500.000 din.

Visoka tehniška šola je začela s poukom v začasnih prostorih v tehniški srednji šoli. Iz začasnih prostorov se je 1965. leta preselila v novo lastno zgradbo na Smetanovi ulici 17. 1969 leta sta bila tu dograjena še dva objekta, ki sta bila pozneje z zveznim hodnikom povezana v osrednjo stavbo. Vsi ti prostori zajemajo v celoti skoraj 10.000 m², od tega je neposredni vzgojno izobraževalni in raziskovalni dejavnosti namenjeno blizu 8000 m² površine, kar pa glede na naloge, ki so pred visoko tehniško šolo, na število študentov in delavcev visoke tehniške šole še zdaleč ne zadostuje. Površina, ki odpade na enega rednega študenta, je v poprečju za vse VTO nekaj večja od 6 m². To poprečje je glede potrebe in tudi glede površine, ki jih že imajo na voljo visokošolske OZD v SRS s podobno dejavnostjo kot visoka tehniška šola, več kot dvakrat manjše. Zlasti kritično je vprašanje laboratorijev in njihove opreme, kar pa je za izobraževanje strokovnjakov tehniških strok primarnega značaja.

Zaradi takšnega stanja so že v srednjeročnem obdobju od leta 1976 do 1980, konkretno pa v letih 1979 in 1980, določeni za razvoj visoke tehniške šole po cenah iz 1979. leta nekaj več kot 104 milijoni din. Sredstva za to investicijsko graditev so zagotovljena s samoupravnim sporazumom o osnovah plana in usmerjanja izobraževanja v SR Sloveniji za obdobje 1976—1980.

Na temelju dejanskih potreb in ob upoštevanju omenjenega sporazuma je visoka tehniška šola sprejela investicijski program do 1985. leta. Za realizacijo tega programa je potrebno po cenah iz 1979. leta blizu 484 milijonov din. Nekaj manj kot četrtina sredstev, potrebnih za realizacijo celotnega investicijskega programa visoke tehniške šole, že zagotavlja prej navedeni samoupravni sporazum za obdobje 1978—1980.

Z uresničitvijo takšne investicijske graditve visoke tehniške šole bi imela visoka tehniška šola na voljo 30.880 m² bruto zazidane površine, od tega 13.390 m² laboratorijske. Tako bodo ustvarjeni pogoji za študij 2000 rednim študentom in 1000 študentom ob delu oziroma za približno 15—25 % več študentov, kot jih je bilo poprečno vpisanih v zadnjih letih. Število diplomantov se bo predvidoma povečalo od 341 v letu 1978 na 713 v letu 1985, kar je za nekaj več kot dvakrat. Vzrok tako visokega porasta števila diplomantov je deloma v pričakovanju večje učinkovitosti študija, ki jo bodo nedvomno omogočili boljši prostorski pogoji kaor tudi rezultati usmerjenega izobraževanja. Pri predvidenem porastu diplomantov pa je treba upoštevati tudi dejstvo, da je doslej diplomiralo na visoki tehniški šoli na visokošolski ravni sorazmerno malo absolventov, ker je bil v nekaterih VTO ta študij šele pred kratkim uveden. Prav tako na podiplomskem študiju visoke tehniške šole ni diplomantov; prvi bodo v letu 1979. Zategadelj je mogoče realno pričakovati, da si bo na visoki tehniški šoli Maribor leta 1985 pridobilo 427 študentov višjo, 255 študentov visoko in 31 podiplomsko izobrazbo.

Visoka tehniška šola se ni nikdar zapirala zgolj v ozke okvire svoje pedagoške dejavnosti. Zavedala se je svojih dolžnosti do gospodarskega in industrijskega območja, iz katerega zrastle. Prizadela si je da bi navezala kar najtesnejše stike z združenim delom in že v prvem desetletju svojega obstoja organizirala raziskovalne skupine, ki so sodelovale z gospodarstvom pri reševanju pereče strokovne problematike s področja orodjarstva, transportnih naprav, testiranja elektriških naprav in gradbenih materialov, komunalne hidroenergetike, merilne in regulacijske elektrotehnike ter uporabe elektronskega računalnika.

Sodelovanje med visoko tehniško šolo in združenim delom se uveljavlja in krepi v skupnem reševanju nekaterih nalog s področja raziskav, organizacije proizvodnje, izdelave tehničnih projektov, uvajanja sodobne tehnologije itd. Iz bibliografskih podatkov je razvidno, da se pedagoški delavci visoke tehniške šole v času od 1960. do 1970. leta objavili v domačih in tujih strokovnih revijah 43 razprav in člankov, imeli 22 referatov na kongresih in simpozijih, sodelovali pri izdelavi 24 strokovno-tehničnih elaboratov in 6 ekspertiz. V 1979. letu ima visoka tehniška šola sklenjene samoupravne sporazume o sodelovanju na raziskovalnem in strokovno-tehniškem področju z 48 organizacijami združenega dela. Na temelju teh sporazumov je 16 OZD sofinanciralo znanstveno-raziskovalne naloge, katerih nosilci so delavci visoke tehniške šole, 18 nalog, ki jih prav tako sofinancirajo OZD, pa je v izvedbenem postopku. Med sofinancerji so TAM Maribor, MTT Maribor, Metalna Maribor, AGIS Ptuj, ELKO Maribor, PIK Maribor, SOZD ELKOM Maribor, Železarna Ravne itd. Vendar se ujema sistematično organizirana raziskovalna dejavnost na visoki tehniški šoli s preosnovanjem višje tehniške šole v visoko tehniško šolo v Mariboru 1973. leta. Obseg te dejavnosti določa zakon o visokem šolstvu SRS, ki od vsakega habilitiranega učitelja terja, naj letno posveti vsaj 500 ur raziskavam. Rezultate raziskovalne ustvarjalnosti delavcev visoke tehniške šole ponazarjajo med drugim podatki o opravljenih, sklenjenih in prijavljenih nalogah za raziskovalno skupnost Slovenije. Tako so delavci visoke tehniške šole delali v 1975. letu za RSP 3 raziskovalne naloge, v 1976. letu 12 nalog, v 1977. letu 9 nalog, v 1978. letu pa že 17 nalog, vrh tega pa so 1975. leta končali 1 nalogo, 1976. leta prav tako 1 nalogo, v 1977. letu 2 nalogi, 1978. leta 21 nalog, v 1979. letu pa so doslej prijavili 30 nalog. Raziskovalno delo zajema najrazličnejša področja strojništva, elektrotehnike, gradbeništva, kemije in tekstilne tehnologije, marsikdaj pa je tudi interdisciplinarno. Precej raziskovalnega truda je bilo vloženega v izdelavo magistrskih nalog in doktorskih disertacij, katerih zagovor so uspešno opravili vsi delavci na domačih in tujih univerzah, v zadnjem času pa tudi že v Mariboru.

Tako se je znatno izboljšal tudi kvaliteten sestav pedagoškega kadra. V začetku 1979. leta je bilo med rednimi pedagoškimi delavci 18 magistrstov in 22 doktorjev znanosti, med pogodbenimi pa 7 magistrstov in 18 doktorjev znanosti, skupno torej 25 magistrstov in 40 doktorjev znanosti.

Omeniti je treba še dejstvo, da so bili v raziskave vključeni tudi sposobnejši študentje, od katerih jih je večje število dobilo Kidričeve nagrade, nekaj pa tudi posebno nagrado raziskovalne skupnosti Slovenije.

Tako raziskovalne kot pedagoške dejavnosti si ne bi bilo mogoče zamisliti brez urejene strokovne knjižnice, ki je bila na visoki tehniški šoli ustanovljena 1960. leta in je ob koncu 1978. leta štela nad 25.000 knjižnih enot strokovne literature ter prejemale blizu 200 naslovov strokovne periodike. Ob tem je treba poudariti, da opravlja knjižnica visoke tehniške šole v čedalje večji meri tako v okviru republiške mreže INDOK centrov in knjižnično informacijsko-dokumentacijskega sistema mariborske univerze pomembno informacijsko in dokumentacijsko dejavnost tako za svoje delavce in študente kot tudi za strokovnjake združenega dela.

Kljub vsem uspehom bi bilo napak, če bi se visoka tehniška šola ob svojem dvajsetletnem jubileju predala občutkom samozadovoljstva. S svežino idej, z vztrajnim sistematičnim delom, z nenehnim vsestranskim razvijanjem se bo morala lotevati obširne problematike, ki se pojavlja pred njo. Kot že doslej bo potrebno marsikaj zaorati ledino na področju nadaljnega razvoja tehniškega šolstva in raziskovalne dejavnosti. Zlasti odgovorno in pomembno delo čaka visoko tehniško šolo v posodobitvi vzgojno izobraževalnega procesa, v interdisciplinarnem in podiplomskem študiju, v usmerjenem in funkcionalnem izobraževanju.

Z izgradnjo novih laboratorijev in ustanavljanjem raziskovalnih enot ter institutov bo treba oplemeniti pedagoški proces in dati nov zagon raziskovalni dejavnosti; to bo omogočilo visoki tehniški šoli še boljše povezavo z industrijskim zaledjem in odprlo še širše poti v slovenski in jugoslovanski prostor. Tako bo prispevala visoka tehniška šola s celotno svojo dejavnostjo svoj delež v kulturno zakladnico naše samoupravne socialistične družbe.

VISOKA ŠOLA ZA ORGANIZACIJO DELA KRANJ

Začetek izobraževanja na visoki šoli za organizacijo dela v Kranju sega v september 1959. leta. Takrat je zavod za izobraževanje kadrov in proučevanje organizacije dela, ki ga je ustanovil krajni ljudski odbor Kranj z namenom, da izobražuje kadre ob delu za opravljanje del in nalog s kadrovskega, organizacijskega in področja varstva pri delu, izdelal program za dveletni študij vodstvenih kadrovske delavcev z Gorenjske. Celotni program je obsegal 1248 ur pouka. V prvi letnik se je vpisalo 10 študentov. Nastala je višja kadrovska-socialna šola. Program in način študija sta naletela v gospodarstvu in drugih krogih na dober sprejem, zato se je v naslednjem letu ponavljal še za študente iz vse Slovenije.

21. marca 1962 je zavod za izobraževanje kadrov in proučevanje organizacije dela po takratnih predpisih o visokem šolstvu ustanovil višjo kadrovsko šolo, ki jo je potrdil izvršni svet skupščine SR Slovenije na seji dne 6. septembra 1963, ustanoviteljske pravice pa je prevzela skupščina občine Kranj. Takratna kadrovska šola je že imela tri študijske smeri: kadrovska, organizacijska in varstvo pri delu.

V nadaljnjem razvoju se je vedno bolj razvijala in izpopolnjevala organizacijska smer, pa tudi smer za varstvo pri delu. Zaradi konceptualnih programskih pa tudi kadrovske razlogov se je smer za varstvo pri delu preoblikovala v samostojno višjo tehniško varnostno šolo s sedežem v Ljubljani. Organizacijska smer se je razvijala vse močnejše, tako da se je leta 1965 višja kadrovska šola preimenovala v višjo šolo za organizacijo dela v Kranju; ustanoviteljica je bila skupščina občine Kranj, potrdil pa jo je izvršni svet skupščine SRS.

Na višji šoli za organizacijo dela je bil izdelan prvi študijski program; metode poučevanja, režim izobraževanja sta bila prilagojena šolanju kadrov ob delu in za delo. Zato je zbudil pozornost ne samo v delovnih organizacijah v Sloveniji, temveč tudi v drugih republikah. Po zgledu višje kadrovske oziroma višje šole za organizacijo dela sta bili ustanovljeni višja šola za kadrovske službe v Beogradu in višja kadrovska šola v Zagrebu. Obe šoli sta se kasneje razvili v organizacijske šole: v fakulteto organizacijskih ved Beograd in višjo šolo za organizacijo dela Zagreb.

Posebno pozornost je v gospodarstvu vzbujalo to, da je uspelo višji šoli za organizacijo dela v Kranju približati učne načrte in režim študija potrebam prakse in možnostim študija zaposlenih delavcev. V učne načrte je šola ob splošnih in teoretičnih predmetih vključevala tudi predmete, katerih programi so vsebovali modele, metode in tehnike, ki jih je mogoče s primerno adaptacijo neposredno uporabiti v praksi. Šola je organizirala pouk v krajih, kjer je bilo intenzivno zanimanje za šolo, in posredovala zaposlenim študentom na seminarjih v popoldanskem času celoten študijski program. Učni uspehi so zato več kot zadovoljivi, čeravno so se vključili v študij delavci s polno zaposlitvijo in čeravno je bila šola pri študiju zelo zahtevna. Posebej velja omeniti dobre študijske rezultate v študijskih centrih, organiziranih v večjih podjetjih za delavce iz teh podjetij. Take študijske centre zaprtega tipa ali skoraj zaprtega tipa je šola organizirala v Iskri, Železarni Ravne, Kmetijskem kombinatu Zalec, Gorenju Velenje, RTV Ljubljana in tudi zunaj republike v ladjedelnicah na Reki in v Puli, v Železarni Sisak, v Varteksu v Varaždinu, v Jugovlinu v Splitu ter drugje.

Z uveljavitvijo republiškega zakona o visokem šolstvu je v marcu 1969. leta za višjo šolo za organizacijo dela v Kranju nastala nova pravna situacija. Zakon je določal, da lahko visokošolski zavodi, ki niso bili ustanovljeni z zakonom, svoj dosedanj status obdržijo še naprej, če v enem letu skupščina SR Slovenije ugotovi, da izpolnjujejo pogoje po tem zakonu. V postopku za verifikacijo šole v skupščini SR Slovenije ustrezen sklep ni bil izglasovan, zaradi česar višja šola za organizacijo

dela v Kranju od 28. marca 1970 ni mogla več poslovati kot visokošolski zavod. Skupščina občine Kranj kot dotedanja ustanoviteljica višje šole za organizacijo dela je takoj predlagala skupščini Slovenije, naj se z zakonom ustanovi višja šola za organizacijo dela v Kranju. Izveden je bil ustrezen postopek in 14. 7. 1970 je skupščina SR Slovenije sprejela zakon o ustanovitvi višje šole za organizacijo dela v Kranju. Do 1. oktobra 1970 je bil izveden že tudi postopek ustanovitve in potrjen začasni statut šole, vzporedno pa je bil odpravljen dotedanji zavod.

Nova šola je uveljavila učni načrt proizvodno-organizacijske smeri, izvedla postopek izvolitve učiteljev in v šolskem letu 1970/71 vpisala le študente ob delu. Šola se je v aprilu 1971 vključila v združenje visokošolskih zavodov v Mariboru. Vključitev so narekovali skupni interesi za nadaljnje razvijanje visokošolskega študija in enaki pogledi a šolanje strokovnjakov za potrebe prakse. V šolskem letu 1971/72 je višja šola za organizacijo dela prvič vpisala poleg študentov ob delu tudi redne študente.

V šolskem letu 1972/73 je šola začela uvajati študij računalniške smeri; z njim se je namenila izobraževati strokovnjake — organizatorje za avtomatsko obdelavo podatkov. V naslednjem šolskem letu si je šola postavila že tudi svoj računalniški center.

V letih 1972 in 1973 je 59 organizacij združenega dela iz SR Slovenije podpisalo samoupravni sporazum o usmerjanju in financiranju izobraževanja strokovnjakov za organizacijo dela na višji šoli za organizacijo dela v Kranju. 21. 5. 1973 je bila prva seja skupščine višje šole za organizacijo dela v Kranju, na kateri so sodelovali delegati podpisnic samoupravnega sporazuma i delegacija 20 študentov ter delavcev šole.

Šolsko leto 1974/75 je pomembno predvsem zaradi dveh dogodkov: šola se je iz višje preosnovala v visoko šolo, organiziran je bil in se začel študij na II. stopnji.

Že leta 1971 je pedagoško-znanstveni svet višje šole za organizacijo dela v Kranju sprejel sklep o začetku priprav za preosnovo v visoko šolo. 28. 6. 1972 je svet šole sklenil da predlaga izvršnemu svetu skupščine SR Slovenije začetek postopka za preosnovo višje šole za organizacijo dela v Kranju v visoko šolo. 8. 1. 1973 je o tem predlogu razpravljala komisija za razvoj združenja visokošolskih zavodov v Mariboru. Podprla je predlog, ki sta ga že prej, 7. 12. 1972, sprejela občinski zbor in zbor delovnih skupnosti skupščine občine Kranj. Postopek za preosnovo je nato trajal vse do 25. septembra 1974, ko je skupščina SR Slovenije sprejela zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o ustanovitvi visoke šole za organizacijo dela v Kranju. S tem je višja šola postala visoka šola. Hkrati je bil uzakonjen tudi pouk na drugi stopnji. Ta se je začel še v istem šolskem letu.

Visoka šola za organizacijo dela je enovita organizacija združenega dela, ki jo upravlja svet visoke šole za organizacijo dela, sestavljen iz delegacij uporabnikov, delavcev šole in študentov. Šola ima tri organizacijske enote: pedagoško službo institut za organizacijo dela in skupne službe.

Visoka šola za organizacijo dela izobražuje redne študente, študente iz dela in študente ob delu na I. in II. stopnji študija ter organizira podiplomski študij za pridobitve doktorata znanosti iz naslednjih smeri: organizacijsko-proizvodna smer, organizacijsko-kadrovska izobraževalna smer, organizacijsko računalniška smer in organizacijsko zdravstvena smer.

V februarju 1977 se je na šolo vpisala prva skupina diplomancev. Pripravljen oziroma organiziran je bil program: integralni sistem upravljanja kakovosti. Zanimivo je, da so se vpisali za magist-

ski študij — število je bil omejeno — diplomanti drugih visokih šol, predvsem tehničnih.

Po končanem študiju na visoki šoli za organizacijo dela so diplomanti strokovnjaki na svojem področju. Da bi ugotovili, ali naši diplomanti dejansko opravljajo tiste naloge v združenem delu, ki izhajajo iz profila oziroma za katere jih usposabljam, smo leta 1978 anketirali diplomante šole. Iz odgovorov 457 diplomantov ugotavljamo, da jih je zaposlenih v gospodarstvu 89 % (v kovinski, lesni, elektro in tekstilni industriji), v negospodarstvu pa 11 %. Iz odgovorov anketirancev je razvidno, da diplomanti, ki so končali posamezne usmeritve visoke šole za organizacijo dela, pretežno opravljajo naloge, za katere so usposobljeni.

Visoka šola za organizacijo dela organizira in izvaja raziskovalno delo v okviru znanstvenih disciplin, ki jih razvija: ima lasten računalnik UNIVAC za potrebe pedagoških procesov in za raziskovalna dela; izvaja in organizira funkcionalno in permanentno izobraževanje za združeno delo; izvaja in organizira svetovanje v OZD; opravlja založniško dejavnost; izdaja revijo Organizacija dela in kadri ter knjige in učbenike.

Ena od organizacijskih enot visoke šole za organizacijo dela v Kranju je INSTITUT ZA ORGANIZACIJO DELA, ki zajema dve manjši raziskovalni enoti: Raziskovalni center in Center za funkcionalno izobraževanje in svetovanje.

Raziskovalni center programira, koordinira in usmerja raziskovalno delo sodelavcev visoke šole za organizacijo dela na naslednjih področjih: organiziranje združenega dela, vrednotenje dela, industrijsko inženirstvo, kakovost in zanesljivost, poslovno-ekonomsko področje, kadrovska-izobraževalno področje, informacijski sistemi. V raziskovalnem centru je bilo opravljenih po naštetih področjih 9 raziskovalnih nalog s 47 sodelavci. Pri devetih raziskovalnih nalogah, katerih nosilci so druge institucije, pa je sodelovalo 11 naših učiteljev.

Center za funkcionalno izobraževanje in svetovanje želi s programom funkcionalnega izobraževanja omogočiti delovnim organizacijam smotrno izobraževanje kadrov za posamezna specializirana področja ali ključne delovne naloge in opravila. Program funkcionalnega izobraževanja vključuje naslednja področja: področje samoupravne organiziranosti, organizacijsko-tehnično področje, organizacijsko-poslovno področje, področje analize in vrednotenja dela, organizacijsko-kadrovska področje, področje izobraževanja organizatorjev izobraževanja, področje izobraževanja pedagoških delavcev. Po naročilu smo opravili 19 seminarjev iz programa funkcionalnega izobraževanja. Razen navedenih seminarjev z naslovom »Industrijsko inženirstvo«, ki so se ga udeležili slušatelji iz 57 OZD, ter 2 seminarjev za diplomante visoke šole za organizacijo dela, ki se ju je udeležilo 133 OZD.

Organizirali smo tudi posvet organizatorjev izobraževanja, ki se ga je udeležilo 68 OZD, in posvet o delitvi osebnih dohodkov, ki so se ga udeležili slušatelji iz 787 OZD.

Center za funkcionalno izobraževanje in svetovanje je bil oblikovalec in deloma izvajalec A programa šole za poslovodne kadre v Škofji Loki z naslednjimi tematskimi področji: temeljni družbeno-ekonomski odnosi, socialistični samoupravni odnosi v združenem delu, organiziranje združenega dela in uspešnost organizacij združenega dela. Program je bil realiziran za 50 skupin slušateljev iz različnih OZD.

Pri izvedbi navedenih seminarjev in posvetovanj je sodelovalo 6 strokovnih sodelavcev centra za funkcionalno izobraževanje in svetovanje, 23 učiteljev visoke šole za organizacijo dela in 102 zunanja sodelavca.

PEDAGOŠKA AKADEMIJA MARIBOR

Center za funkcionalno izobraževanje in svetovanje pa je izvedel tudi 43 svetovalnih nalog, pri teh je sodelovalo 5 strokovnih sodelavcev centra za funkcionalno izobraževanje in svetovanje, 9 učiteljev visoke šole za organizacijo dela in 8 zunanjih sodelavcev.

Visoka šola za organizacijo dela razvija tudi publicistično dejavnost v okviru založbe Moderna organizacija. Založba izdaja revijo Organizacija in kadri ter strokovne knjige, tehnične pripomočke za organizatorje in učbenike s področja dejavnosti šole. Revija Organizacija in kadri je namenjena razvijanju organizacijskih ved, informiranju strokovnjakov ter posvetovanju in izmenjavi izkušenj in modelov s tega področja. Vsako leto izide tudi nekaj tematiziranih števil, ki so posvečene poglobljenemu obravnavanju problemov s posebnega strokovnega področja. V preteklem letu je izšlo 10 števil revije v nakladi 4200 izvodov. Nekaj števil revije je bilo posvečenih naslednji ožji tematiki: organizacija izobraževanja, osebnih dohodki v združenem delu, kadri v združenem delu, kakovost, industrijsko inženirstvo, raziskovalno in razvojno delo in organizacijsko izobraževanje.

Visoka šola za organizacijo dela se vse od ustanovitve srečuje s perečim problemom — pomanjkanjem in neustreznostjo šolskih prostorov. Ta problem se je že zlasti zaostрил z vpisom rednih študentov na I. in II. stopnjo. Zavod za izobraževanje kadrov in proučevanje organizacije dela je od ustanovitve dalje deloval v prostorih bivše trgovske zbornice v Kranju, Prešernova 11, višja kadrovska socialna šola pa je imela šolske prostore najete v prostorih tekstilnega šolskega centra v Kranju, Cesta St. Šararja 33. Konec leta 1974 je občina dodelila šoli v uporabo prostore bivše ekonomske srednje šole na Tomšičevi 7, za potrebe računalniškega centra pa je vzela v najem prostore zdravstvenega doma v Kranju, Kidričeva 59.

Visoka šola za organizacijo dela je verjetno edina visokošolska delovna organizacija, ki nima lastnih pedagoških prostorov. V zadnjih letih smo vložili precej lastnih sredstev za adaptacijo zgradb, v katerih delujemo. Prostore imamo v treh zgradbah v Kranju. Svet visoke šole za organizacijo dela in poslovodni organi si že vrsto let prizadevajo pridobiti pri izobraževalni skupnosti Slovenije potrebna sredstva za gradnjo novega posloplja, vendar doslej zman, kljub temu da je skupščina občine Kranj sprejela sklep, naj komunalno uredi zemljišče in ga že realizira. Na naše veliko nezadovoljstvo je skupščina izobraževalne skupnosti SR Slovenije črtala iz predloga temeljev plana družbenega razvoja 1976—1980 prepotrebno gradnjo šolskega posloplja.

Enak odnos se kaže tudi pri gradnji študentskega doma. Svet visoke šole za organizacijo dela je dvakrat dal pripombe na predlog programa gradnje študentskih in dijaških domov v SR Sloveniji ter predlagal, naj se dijaški dom v Kranju vsaj poveča od 240 n 320 ležišč, kar bi delno omililo prostorsko stisko.

Visoka šola za organizacijo dela bo v prihodnosti še naprej skrbela za tesno sodelovanje z združenim delom, pridobivala bo nove sodelavce in omogočala rednim sodelavcem pridobitev akademskih stopenj, pripravila bo program za podiplomski študij na III. stopnji za organizacijsko-proizvodno in organizacijsko-kadrovske izobraževalno smer ter pri realizaciji programa na III. stopnji vabila k sodelovanju strokovnjake z drugih jugoslovanskih fakultet in inozemstva, izpopolnjevala bo delegatski sistem, povezovala se bo z ostalimi visokimi in višjimi šolami za organizacijo dela v Jugoslaviji, zlasti pri pripravljanju skupnih projektov, izdajanju učbenikov, izmenjavi učiteljev itd., nadaljevala pa bo tudi s pripravami za gradnjo šol in študentskega doma. Vse to so cilji, ki si jih bo visoka šola za organizacijo dela zastavila in jih bo po svojih najboljših močeh uresničevala.

Predlog za ustanovitev pedagoške akademije je dal svet za šolstvo pri okrajnem ljudskem odboru Maribor, sporazumno s svetom za šolstvo pri okrajnem ljudskem odboru v Murski Soboti. Tako je s šolskim letom 1960/61 začel delovati v Mariboru zunanji oddelek višje pedagoške šole v Ljubljani. Že 26. junija 1961 je bila s posebnim zakonom (Uradni list SRS, št. 18/61) ustanovljena pedagoška akademija v Mariboru kot visoka šola za usposabljanje učiteljev, ki bi naj organizirala študij prve in druge stopnje.

Zakonodajalec je s tem spoznal, da je za pedagoško delo, tudi na osnovni šoli, potrebna visoka izobrazba, ki jo je treba organizirati, brž ko bodo to dopuščale družbene razmere in razvoj ustanove. Zakon o ustanovitvi pedagoške akademije v Mariboru v 2. členu jasno opredeljuje njene vloge in naloge: »Pedagoška akademija vzgaja in izobražuje učitelje za višjo in visoko izobrazbo za osnovne in druge šole ter druge vzgojne in izobraževalne zavode. Pedagoška akademija organizira in razvija znanstveno delo na področju vzgoje in izobraževanja».

Pedagoška akademija je začela delo v prostorih učiteljskega nato se je preselila v stavbo bivše klasične gimnazije, ki jo izpraznila višja ekonomska komercialna šola. Prostore v njej je več let delila z višjo pravno šolo in združenjem visokošolskih zavodov. Končno jih je dobila v celoti v upravo, tako da je imela skupno s provizorijem odpravljene višje stomatološke šole, le 3147 m² učnih površin, kar je pri razvejanosti študija terjalo dvoimenski pouk. Akcija za novo šolsko poslopje, ki je bila sprožena leta 1963, se je začela uresničevati 12 let kasneje: junija leta 1975 so se začela gradbena dela, 20. marca 1978 pa se je pričel pedagoški proces na novi pedagoški akademiji. 18. septembra smo novo pedagoško akademijo tudi uradno odprli.

Pedagoška akademija je leta 1960/61 vpisala prvih 323 študentov ob delu, medtem ko je redne študente pričela vpisovati šele naslednje leto. Pač pa je dala pedagoška akademija skupaj z visoko ekonomsko komercialno šolo že leta 1961 prve mariborske visokošolske diplomante (visoka ekonomska komercialna šola 30, pedagoška akademija 12), ki so pričeli s študijem v Ljubljani in ga končali v Mariboru. V študijskem letu 1961/62 so lahko študentje kot redni študij vpisovali razredni pouk, slovenski jezik in književnost ter angleški jezik in književnost, matematiko in fiziko ter tehnični pouk. Ob delu so poleg tega študirali še srbohrvatski jezik in književnost, nemški jezik in književnost, geografijo in zgodovino, biologijo in kemijo, likovni pouk in glasbo.

Pedagoška akademija usmerja svoja pretežna pedagoška in raziskovalna prizadevanja v reševanje kadrovskih in vsebinskih problemov slovenskega šolstva. V tem pogledu pokriva v celoti potrebe nekaj manj kot polovice slovenskih osnovnih šol, aktivno pa se vključuje tudi s strokovno obravnavo in izpopolnjevanjem slovenskega sistema vzgoje in izobraževanja tudi prek okvirov osnovne šole. Šola je živ organizem, v katerem se križajo vsa temeljna družbena vprašanja, zato analiza izobraževalne sfere omogoča in predpostavlja najširši idejni in strokovni razgled, zajema v vseh ozirih bistveno družbeno tematiko. To je razlog, da niso nikoli ostajale izobraževalne in raziskovalne pobude pedagoške akademije znotraj čisto šolskih vprašanj, ampak vedno pomenijo istočasno tudi bolj ali manj pomemben ter bolj ali manj upoštevan prispevek k razjasnjevanju aktualnega trenutka v družbenem razvoju regije in širše družbene skupnosti.

Delavci in študentje pedagoške akademije so leta 1976 sprožili samoupravno preobnovo šole, ki je privedla do konstituiranja dveh temeljnih organizacij (razredni pouk in predmetni pouk); ti sta se samoupravno povezali v visokošolsko delovno organizacijo. Cilj, ki so ga pri tem zasledovali, je bila smotnejša zaokrožitev izobraževalnega in

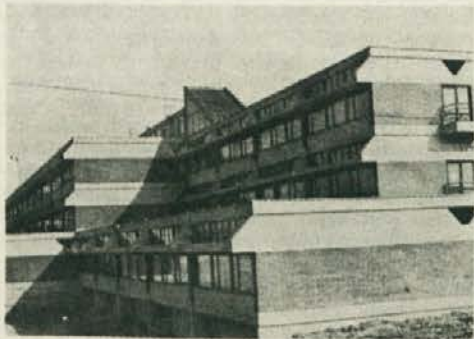
raziskovalnega procesa, prav tako pa tudi zagotovitev stvarnejše možnosti uresničevanja samoupravnih pristojnosti, posebej pri študentih, ki jim prej dimenzije institucije niso dopuščale neposrednejšega pristopa. Z novim konstituiranjem je podana tudi večja možnost podružbljanja izobraževalne in raziskovalne dejavnosti, kar se z intenzivnejšim vključevanjem uporabniških in družbeno-političnih dejavnikov v vse samoupravne strukture pedagoške akademije tudi dejansko potrjuje.

Delovni proces se v temeljnih organizacijah nadalje organizira v katedre in strokovne centre. Administrativno in finančno poslovanje se organizira v delovni skupnosti skupnih služb pedagoške akademije.

Pedagoški akademiji je bila z ustanovitvenim zakonom naložena obveznost raziskovalnega dela na področju vzgoje in izobraževanja. Ta naloga je bila kot v podobnih drugih primerih prva leta nekoliko zapostavljena, ker so bili učitelji preobremenjeni s pedagoškimi in organizacijskimi opravili. Vzporedno z razvojem šole pa se je uveljavljala tudi raziskovalna iniciativa, ki odseva v obsežnem seznamu izgotovljenih raziskovalnih projektov, posebej na področjih geografije, zgodovine, jezikoslovja, biologije, pedagoških ved in drugod. Po drugi strani so raziskovalna prizadevanja tudi razvidna v skupni bibliografiji delavcev akademije, ki v celoti obsega že blizu 2000 zapisov. Šola je verificirana kot raziskovalna ustanova in ima urejeno dokumentacijsko službo ter uveljavljen postopek programiranja in organiziranja raziskovalnih nalog s centrom za razvoj in raziskovanje.

Pedagoška akademija v celotnem dvajsetletnem obdobju sistematično izgrajuje kadrovske potencial za vedno višjo kakovost pedagoškega in raziskovalnega dela. Obrodili so tudi napore za zagotovitev materialne osnove kvalitetnejšega študijskega procesa. Vseskozi so ta prizadevanja povezana z nedvomno najširšo družbeno oceno, da terja slovensko šolstvo v celoti kvaliteten preobrazbo. Ta je najbolj vezana na boljše usposobljenost pedagoških delavcev. Tako kot v večini drugih dežel bo to spoznanje tudi v Sloveniji prej ko slej sprožilo praktične prehode v smeri visokošolske izobrazbe učiteljev osnovne šole. Na ta prehod je pedagoška akademija že sedaj skoraj v celoti pripravljena.

Poleg tega se šola postopno vključuje v razreševanje kadrovskih problemov usmerjenega izobraževanja, saj bi bilo družbeno potrebno upoštevati potencial, ki ga tudi za to področje predstavlja pedagoška akademija. Pedagoški akademiji pripada ob drugem posebno mesto v strukturi univerze, saj edina razvija vrsto družboslovnih in humanističnih disciplin, ki so nepogrešljive sestavine univerzitetne izobrazbe. Uveljavitev te dimenzije pedagoške akademije pa v enaki meri zavisi od njene lastne prodornosti kot na drugi strani od poraranja in negovanja potrebe po celoviti izobrazbi vsakega univerzitetnega intelektualca.

VIŠJA AGRONOMSKA ŠOLA V MARIBORU

Višja agronomska šola v Mariboru je bila ustanovljena z zakonom o višji agronomske šoli ter z zakonom o spremembi in dopolnitvi določila, da se ukvarja tudi z raziskovalnim delom.

Njeno ustanovitev so narekovala potrebe po kmetijskih strokovnjakih — obratnih inženirskih kmetijske proizvodnje, tehnoloških, operativnih in tudi strokovnih pospeševalcih oz. prenašalcih dognanj znanosti v prakso v družbenih obratih ali v kooperaciji. Kljub temu da je bil prvi namen ob ustanovitvi šole pokriti potrebe po kadrih v severovzhodni Sloveniji kot najmočnejšem kmetijskem področju naše republike, je šola že kmalu prerasla lokalne okvire; tako danes dejansko pokriva kadrovske potrebe po obratnih inženirjih cele Slovenije. Tak strokovni profil se je v polni meri uveljavil in je naletel na polno priznanje v družbenem delu. Danes si kmetijske proizvodnje bodisi na družbenem bodisi na zasebnem sektorju skoraj ne moremo več predstavljati brez sodelovanja diplomantov višje agronomske šole. Višja agronomska šola je pričela pedagoški proces oktobra 1960. Takrat je na šoli bilo 10 učiteljev v rednem delovnem razmerju in 15 pogodbenih učiteljev.

Šola je pričela delo v stavbi tehniške kmetijske šole v Mariboru, Vrbanska 30; to poslopje je bilo šoli dodeljeno v brezplačno uporabo odlokom takratnega okrajnega ljudskega odbora Maribor. V teh prostorih deluje še danes. Skupno razpolaga z s 1848 m² površine: od tega odpade na predavalnice 532 m², na laboratorije 683 m², na kabinete učiteljev 206 m², na knjižnico 175 m² ter na upravne prostore 190 m².

Že ob ustanovitvi je bilo dogovorjeno, da bi naj šola vpisala letno okrog 70 novincev — rednih študentov. Ob ustanovitvi pa je zaradi velikega zanimanja vpisala kar 138 rednih študentov in 223 študentov ob delu. To je do sedaj tudi največji vpis na šolo, saj se je pozneje število vpisanih zmanjšalo.

Višja agronomska šola je z uveljavitvijo novega zakona o visokem šolstvu in z uveljavitvijo zakona o združenem delu samoupravno organizirana v skladu s predpisi kot delovna organizacija. Na šoli sta dva oddelka:

1. oddelek za tehnologijo s pospeševanjem kmetijstva z usmeritvama

— živinoreja — poljedelstvo;

— sadjarstvo — vinogradništvo.

II. oddelek za kmetijsko strojništvo.

Vrhovni organ upravljanja je svet šole, ki je sestavljen po tripartitem sistemu. Ima tri izvršilne odbore, v katerih sodelujejo poleg delavcev šole še uporabniki in študentje. Delavci uveljavljajo svoje samoupravne pravice direktno na zboru delavcev, študentje pa na zborih študentov; v zadnjem času pa se vedno bolj uveljavljajo tudi samoupravne skupine, ki bi naj poživile samoupravljalsko delovanje študentov.

Danes je na šoli v rednem delovnem razmerju 23 delavcev, od tega v pedagoško raziskovalni enoti 14, v enoti tajništva pa 9. Od 14 pedagoških delavcev je 12 profesorjev in 2 strokovna sodelavca.

Razvojna pot šole je na kratko označena takole: v začetku je bil ves učni proces usmerjen le v izobraževanje obratnih inženirjev izključno za družbeni sektor kmetijstva. V učnem načrtu so bil enakopravno zastopani učni predmeti treh skupin: temeljni predmeti, tehnološki predmeti in družbeno-ekonomsko organizacijski predmeti. Seveda se je učni načrt v poznejših letih večkrat spreminjal, saj ga je bilo nujno prilagajati potrebam prakse in združenega dela. Spremembe so bile zlasti v tem, da smo nekatere enciklopedične predmete opustili ter uvedli nekaj novih. Tudi učni programi posameznih predmetov so se stalno spreminjali in prilagajali potrebam združenega dela. Kmalu smo spoznali, da je v našem učnem načrtu in v učnih programih potrebno dati več poudarka zasebnemu kmetijstvu v kooperaciji. Spoznali smo pomen pospeševalne službe in se tako prvi v Sloveniji lotili

težke in odgovorne naloge: izobraževati strokovnjake, ki bi bili usposobljeni za pospeševalno službo v kmetijskih združenjih in kooperacijskih enotah kombinatov. Druga pomembna sprememba je bila v tem, da smo prvotno ločena oddelka za poljedelstvo in živinorejo združili v enega, saj sta ti dve panogi kmetijske proizvodnje vsaj v večini primerov tesno povezani.

Današnji učni načrt je zasnovan tako, da daje diplomantom dovolj široko teoretično in praktično izobrazbo in s tem omogoča uspešno delovanje diplomantov bodisi v družbenih obratih bodisi v kooperaciji. Isto velja tudi za sadjarsko-vinogradniško usmeritev. Vse večje potrebe po profilu kmetijskega strojnika so narekovala tudi ustanovitev novega oddelka, ki ga vodi šola v sodelovanju s strojnimi oddelkom visoke tehniške šole še danes.

Treba je poudariti, da omogoča absolvirani učni načrt diplomantom nadaljevanje študija, čeprav se pojavljajo določene težave. Prav nobenih težav ni bilo v letih stopenjskega študija na agronomskem oddelku biotehniške fakultete v Ljubljani. Težave so se pojavile kasneje, ko je fakulteta ponovno uvedla enoten štiri leten študij. Razumljivo je, da šola ne more biti pripravnica za nadaljevanje študija na fakulteti, saj mora v dveh letih formirati za poklic sposobnega diplomanta. Problem nadaljevanja študija se nam je posrečilo rešiti šele v zadnjem času, mislimo pa, da bo do končne rešitve prišlo s prehodom na usmerjeno izobraževanje.

Višja agronomska šola se je v skladu z dogovorjenimi principi razvoja in izpopolnjevanja pedagoških delavcev v okviru bivšega združenja visokošolskih zavodov v Mariboru že od vsega začetka vključila tudi v široko dejavnost na znanstvenoraziskovalnem področju. Učitelji šole so spoznali, da lahko vnesejo samo s stalnim raziskovanjem v pedagoški proces vse potrebe kvalitete in ob tem dvigajo raven šole in svojo lastno. Zato smo se ves čas zavzemali za obvezo po raziskovalnem delu, pravi razmah in potrditev te težnje pa je šola dobila z zakonom o spremembi in dopolnitvi (Uradni list SRS št. 4/71), v katerem je šoli dana pravica do raziskovalnega dela. Zaradi sorazmerno majhnega števila stalnih učiteljev se je šola lahko lotevala le določenih raziskovalnih nalog ali s sredstvi raziskovalne skupnosti Slovenije ali v neposredni menjavi dela s proizvodnimi OZD. Kljub temu je šola po kadrovske zasledbi prevzela vendarle pomemben delež v raziskovalni dejavnosti na področju kmetijstva. Učitelji šole so se pojavljali in se še pojavljajo kot nosilci raziskovalnih nalog ali pa kot sodelavci pri nalogah, katerih nosilci so v drugih organizacijah. V vseh letih obstoja je šola sprejela in uspešno končala 35 raziskovalnih nalog; v večini primerov so našle neposredno realizacijo v proizvodnji, mnoge od njih pa pomeni-

jo prispevek k razvoju znanosti. Šola sprejme vsako leto program raziskovalnega dela skupno s študijskim programom in od sedanjih 12 stalnih učiteljev se jih z raziskovalnim delom ukvarja kar 11. Učitelji šole so delovali na raziskovalnem področju v vseh panogah kmetijske proizvodnje, posebno vidne rezultate pa smo dosegli na področju vinogradništva, sadjarstva, živinoreje, agrikulturne kemije, kmetijske mehanizacije, varstva rastlin in agrarne ekonomike.

Od 12 učiteljev jih ima doktorat znanosti 6, magisterij 2, v postopku za pridobitev doktorata sta 2 učitelja, za magisterij pa 3.

Vsi učitelji so (tako oni, ki so šolo zapustili, kakor tisti, ki delujejo na šoli še danes) prišli na šolo iz proizvodnje in so še danes tesno povezani s proizvodnjo oz. prakso, kar daje šoli poseben pomen. Zelo tesna povezava višje agronomske šole z združenim delom se kaže zlasti v stalnem angažiranju učiteljev šole pri reševanju konkretnih proizvodnih oz. tehnoloških problemov, tako z neposrednimi kontakti in vključevanjem učiteljev v proizvodne probleme kot z izdelavo različnih študij, elaboratov, razvojnih programov, načrtov, ekspertiz. V času svojega obstoja je šola izdelala s svojimi učitelji ali pa v sodelovanju z drugimi sodelavci in zavodi nad 120 različnih študij za konkretne naročnike. Tesna povezanost šole z združenim delom se kaže tudi v učnih programih, ki so vedno bili in so še zrcalo napredka kmetijske proizvodnje.

Druga vez šole z združenim delom je praksa študentov. Šola nima lastnega posestva, kar je sicer mogoče pomanjkljivost, vendar prav to dejstvo nalaga šoli nalogo, da morajo študentje opravljati praktične vaje v najsodobnejši opremljenih obratih družbene lastnine ali pa pri kooperativih. Prav gotovo je, da si šolsko posestvo ne bi moglo privoščiti sodobne opreme, ki tudi sorazmerno hitro zastareva. Zato menimo, da je takšna rešitev dobra.

Razvojni program višje agronomske šole, ki smo ga zasnovali že pred nekaj leti, vključuje tudi preraščanje višje v visoko šolo. Realizacija tega razvojnega koncepta je odvisna predvsem od potreb združenega dela po ustreznih kadrih, ki so osnovni pogoj za realizacijo obsenih proizvodnih nalog v okviru srednje- in dolgoročnih načrtov zagotavljanja hrane v SRS. V tem ima posebno mesto severovzhodna Slovenija kot najpomembnejše kmetijsko proizvodno območje Slovenije.

Razvojno raziskovalni projekt »Temelji agroživilstva v severovzhodni Sloveniji za obdobje 1978—2000«, katerega strokovni nosilec je višja agronomska šola, bo med drugimi dejavniki razvoja objektivno opredelil tudi potrebno število ustrezno usposobljenih kmetijskih strokovnjakov, ki bi jih v okviru predvidenega umernega izobraževanja v vseh ravneh, vključno z visokošolsko, izobraževali v Mariboru kot izobraževalnem centru severovzhodne Slovenije.

